

**Theorie und Praxis der strafrechtlichen Bekämpfung von Bedrohungen
(ukrainische Erfahrung)**

Doz. Dr. Aleksandr Khramtsov

Dozent am Lehrstuhl für Strafrecht

der Kharkiver nationalen Karasin-Universität,

Ukraine

Der Beitrag untersucht die strafrechtliche Relevanz von psychischer krimineller Gewalt in der Form von Bedrohungen. Ausgangspunkt ist die Einsicht, dass die Bedrohung einen Ausdruck psychischer Gewalthandlungen darstellt, deren Objekt immer eine Person ist. Der Autor analysiert die grundlegenden wissenschaftlichen Definitionen der Bedrohung, die ukrainische und ausländische Wissenschaftler vorgeschlagen haben. Auf dieser Grundlage werden die wichtigsten Merkmale der Bedrohung als eine eigenständige Art von öffentlich gefährlicher Handlung erarbeitet, für die eine strafrechtliche Verantwortung vorgesehen wird. Es werden auch Merkmale der Bedrohung als Teil einer komplexeren öffentlich gefährlichen Handlung definiert.

Der Autor analysiert allgemeine und besondere Merkmale der strafrechtlich relevanten Bedrohung. Zu den allgemeinen Merkmalen der Bedrohung zählen diese: die Einschüchterung des Opfers und die Glaubwürdigkeit der Androhung von Gewalt. Besondere Merkmale der Bedrohung sind die Wahrscheinlichkeit der Verwirklichung einer solchen Bedrohung, der Zeitpunkt der Verwirklichung der Bedrohung (jetzt oder in der Zukunft) und die Intensität der Bedrohung. Dabei ist zu beachten, dass die einzige Ausdrucksform einer Bedrohung die Information darüber ist. Die informationslose Form einer Bedrohung ist daher strafrechtlich irrelevant.

Viel Aufmerksamkeit wird einem wichtigen Merkmal der Bedrohung gewidmet – ihrer Wahrscheinlichkeit. Sie ist das Hauptmerkmal bei der Feststellung, ob in den Handlungen der Täter der Straftatbestand verwirklicht wird. Bei der Aufarbeitung des Diskussionsstandes zu diesem Thema legt der Autor dar, dass die Wahrscheinlichkeit der Bedrohung gerade ihr zentrales objektives Merkmal darstellt. Der Artikel kritisiert Auffassungen, nach denen die Wahrscheinlichkeit kein Merkmal dieser sozial gefährlichen Handlungen sein soll, sondern die Inaussichtstellung ihrer Folgen. Diese Kritik wird durch eine Analyse der Rechtsprechung untermauert, die den Schluss erlaubt, dass die meisten Opfer nicht das Gefühl der Gefahr empfunden haben, ungeachtet der Wahrscheinlichkeit der durch den Täter geäußerten Drohungen. Auf der Grundlage der im Artikel getroffenen Schlussfolgerungen und unter Berücksichtigung ausländischer Erfahrungen schlägt der Verfasser entsprechende Änderungen der Strafgesetzgebung der Ukraine vor. Diese Änderungen werden die Mehrdeutigkeit in der Qualifizierung von Verbrechen beseitigen,

deren objektive Seite durch Drohungen gekennzeichnet ist. Dies soll es dann auch erlauben, ihnen durch strafrechtliche Mittel effektiver entgegenzuwirken.

**Теорія і практика кримінально-правової протидії погрозам
(український досвід)**

Храмцов Олександр Миколайович

к.ю.н., доцент,

доцент кафедри кримінально-правових дисциплін

Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна,

Україна

Людина, її фізична та психічна недоторканість визнаються в Україні найвищими соціальними цінностями. І, якщо фізична недоторканість людини достатньо захищена нормами законодавства про кримінальну відповідальність, то захист психічної недоторканості вимагає істотного вдосконалення відповідних кримінально-правових норм. Це стосується і норм, які передбачають відповідальність за найбільш небезпечні прояви психічного насильства – погрози.

Психічне насильство як спосіб вчинення злочину прямо передбачене в ч. 2 ст. 180 КК України, яка передбачає кримінальну відповідальність за примушування священнослужителя шляхом фізичного та психічного насильства до проведення релігійного обряду. В інших кримінально-правових нормах вказується на конкретні прояви психічного насильства, якими можуть бути: погроза, шантаж, примус, вплив, тероризування тощо. На нашу думку,

погроза є конкретним проявом психічного насильства. Стосовно цього в науці кримінального права немає єдності думок. Так І.А. Петін вважає їх формами психічного насильства. До них він відносить: погрози (різні), примушування, схиляння, втягнення тощо¹. М.І. Панов «погрозу», «примушування» відносить до специфічних рис психічного насильства і їх встановлення є обов'язковою умовою кримінальної відповідальності і кваліфікації злочину². В.В. Іванова ці конкретні прояви психічного насильства називає термінами, які мають на увазі психічне насильство³. На нашу думку, формами психічного насильства, тобто формами його зовнішнього прояву є інформаційна та позаінформаційна форма. Всі ж вищенаведені визначення є

¹Петін І. А. Механизм преступного насилия: монография / И. А. Петин – СПб.: Юридический центр Пресс, 2004. – С. 58.

²Панов Н. И. Квалификация насильственных преступлений : монография – Х.: Юридический институт. – 1986. – С. 7.

³Иванова В.В. Преступное насилие: монография – М.: ЮИ МВД РФ, Книжный мир, 2002. – С. 39.

конкретними проявами психічного насильства, які характеризуються певними ознаками (рисами).

Першим, найбільш поширеним проявом кримінального психічного насильства є погроза. Не дивлячись на велику кількість наукових праць, які присвячені кримінально-карним погрозам, немає єдності думок стосовно поняття погрози в кримінальному праві, її юридичних ознак, співвідношенні поняття погрози та психічного насильства. Стосовно поняття погрози у кримінальному праві, ще І. Я. Фойницький вказував на те, що погроза є навмисним стращенням людини заподіянням їй якого-небудь протизаконного зла. Сутність погрози полягає у впливі на психічну сторону того, кому погрожують, у збуджуванні в ньому страху і в примусі його до якоїсь дії або бездіяльності⁴.

В працях юристів дореволюційного періоду погроза поділялася на два види: неминучу (при розбої) та звичайну (при вимаганні)⁵. В першому випадку, погроза неминуча, на думку потерпілого, може перейти у вбивство або у фізичне насильство. Звичайна погроза ж істотно обмежує

варіанти поведінки потерпілого. У кримінальному праві в поняття погрози різними авторами вкладається різний зміст. Одні автори вважають, що погроза є примусом⁶. Другі під погрозою розуміють залякування. Треті ототожнюють погрозу застосуванням фізичної сили з психічним насильством і розуміють під такою погрозою протиправний вплив, який спрямований на психіку іншої особи з метою придушення та підкорення його волі винного шляхом залякування застосуванням фізичної сили⁷. Четверті під погрозою розуміють такий психічний вплив на іншу особу, який здійснює порушення свободи її волевиявлення або заподіяння психічної травми⁸. П'яті під погрозою розуміють зовнішнє вираження наміру спричинити шкоду⁹. Не дивлячись на певну різницю, представники всіх цих підходів визнають той факт, що погроза здійснює вплив на психіку іншої людини шляхом повідомлення їй певної інформації з метою примушування до певних дій

⁴Фойницький І. Я. Уголовное право. Посягательства личные и имущественные: монография / И. Я. Фойницький. – СПб. : Типография М. М. Стасюлевича, 1907. – С. 34.

⁵Плец М. М. Шантаж / М. М. Плещ. // Журнал Министерства Юстиции. – СПб., 1905. – №5. – С. 21.

⁶Стерехов Н. В. Ответственность за угрозу по советскому уголовному праву: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. – Свердловск, 1972. – С. 4.

⁷Костров Г. К. Уголовно-правовое значение угрозы: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: – М., 1970. – С. 5.

⁸Гаухман Л. Д. Борьба с насильственными посягательствами: монография / Л. Д. Гаухман. – М.: Юридическая литература, 1969. – С. 199.

⁹Сердюк Л. В. Насилие: криминологическое и уголовно-правовое исследование: монография / Л. В. Сердюк. – М.: Юрлитинформ, 2002. – С. 45.

(бездіяльності), у збудженні почуття страху або спричиненні психічної травми.

Важливими питаннями для характеристики погрози є: співвідношення погрози і психічного насильства; об'єкт погрози; обов'язкові ознаки кримінально-каранної погрози. По першому питанню ми вважаємо, що погроза є одним з проявів кримінального психічного насильства. Стосовно другого питання – що ж слід визнавати об'єктом погрози в науці кримінального права немає єдності думок. На думку одних авторів, погроза вбивством, нанесенням тяжких тілесних ушкоджень або знищення майна не завжди відноситься до насильницьких злочинів, тому що залякування пошкодженням майна не спрямоване на нанесення шкоди здоров'ю або тілесній недоторканості людини. Тому в якості об'єкту таких погроз слід визнавати громадський порядок¹⁰. Інші вважають в якості об'єктів погрози вбивством, нанесенням тяжких тілесних ушкоджень або знищення майна громадський порядок та громадську безпеку¹¹. На нашу думку, об'єктом погрози є саме особа. Але в

деяких злочинах особа виступає в якості додаткового об'єкту. Наприклад, ст. 398 – «Погроза або насильство щодо захисника чи представника особи»; ст. 345 – «Погроза або насильство щодо працівника правоохоронного органу» тощо. Але це не змінює спрямованості погрози, як до речі, і інших проявів кримінального психічного насильства. Всі вони спрямовані на особу потерпілого.

Але в юридичній літературі існують і інші точки зору. Так В.П. Петруньов вважає, що погроза вбивством здійснює посягання на життя, а погроза підпалом – на майнові відносини¹². Такої ж позиції дотримується і український законодавець, який ст. 195 КК – «Погроза знищення майна» розмістив в розділі VI Особливої частини – «Злочини проти власності». Вона підтримується і Г.А. Заїдовим, який вважає, що суспільна небезпека погрози полягає не тільки в бажанні вплинути на психіку потерпілого, а головним чином, в наявності умислу на вчинення вбивства, якщо він виражається в тій чи іншій формі¹³. Його підтримує І.А. Петін, який вважає, що під погрозою насильством розуміється прояв у різній формі бажання

¹⁰Советское уголовное право. Часть Особенная: учеб. для юрид. ВУЗов / Н. И. Загородников; М. И. Якубович; В. А. Владимиров и др.; под ред. Н. И. Загородникова – М.: Юридическая литература, 1965. – С. 164.

¹¹Советское уголовное право. Часть Особенная: учеб. для юрид. ВУЗов / В. Д. Меньшагин; Н. Д. Дурманов; Г.А. Кригера и др.; под ред. Н. Д. Дурманова. – М.: Издательство МГУ, 1964. – С. 152.

¹²Петруньов В. П. Борьба с уголовно-наказуемыми угрозами / В. П. Петруньов // Советская юстиция. – 1975. – № 17. – С. 34-37.

¹³Заидов Г. А. Некоторые вопросы предупреждения убийств / Заидов Г. А. // Труды Ташкентской ВШ МВД СССР. – Вып. 6. – 1973. – С. 55.

(наміру) до вчинення тих же дій до початку їх реального виконання¹⁴. Автор не може з цим погодитись. Фактично вченими кримінально караною визнається погроза у зв'язку з тим, що в ній виявляється умисел на вчинення злочину. А це суперечить принципам кримінального права. Ми погоджуємося з Л.В. Сердюком, який вважає, що сутність посягання при погрозі полягає в тому, що метою її є душевний спокій потерпілого, спричинення йому психічної травми або придушування свободи її волевиявлення. Небезпека для життя виникає лише в тому випадку, якщо винний спробує реалізувати погрозу, але це вже інше питання і інший злочин. Зміст погроз має значення лише для оцінки ступеня їх суспільної небезпеки, ступеня їх негативного впливу на психіку¹⁵.

Р.Ш. Бабанли визначає погрозу як різновид психічного насильства, яке полягає у залякуванні особи застосуванням до неї чи близьких їй осіб фізичного насильства або заподіянням матеріальної шкоди, якщо були реальні підстави побоюватися здійснення (реалізації) цієї погрози. На його думку, в цьому визначенні знаходять вияв суттєві наукові позиції розуміння сутності погрози. По-

перше, це різновид психічного насильства. По-друге, такий вплив відбувається шляхом залякування, а саме шляхом передавання інформації про загрозу, яку саме і сприймає потерпілий. По-третє, лише реальні погрози справляють негативний вплив на потерпілого та призводять до наслідків у вигляді порушення психічної недоторканості потерпілого¹⁶. Тому в якості об'єкту кримінально караних погроз слід визнавати саме особу. І тому, є невірним розміщення ст. 195 КК – Погроза знищення майна в розділі VI Особливої частини КК України – «Злочини проти власності». Виходячи з цього, ст. 129 КК України повинна бути доповнена і викладена в новій редакції наступним чином: «Погроза вбивством, заподіянням тяжких тілесних ушкоджень, знищення чужого майна шляхом підпалу, вибуху або іншим загально небезпечним способом, якщо були реальні підстави побоюватися цієї погрози». Вона повинна бути розміщена в розділі II Особливої частини КК України – «Злочини проти життя та здоров'я».

Перейдемо тепер до аналізу ознак погрози як суспільно небезпечного діяння.

¹⁴Петин И. А. Механизм преступного насилия: монография. – С. 71.

¹⁵Сердюк Л. В. Насилие: криминологическое и уголовно-правовое исследование: монография. – С. 65.

¹⁶Бабанли Р. Ш. Щодо доцільності законодавчого закріплення поняття «кримінально-карана погроза» / Р. Ш. Бабанли. // Актуальні проблеми вдосконалення та уніфікації Кримінального кодексу України. – Х.: 2011. – 152 с. – С. 71-72.

Традиційно виділяються загальні та особливі ознаки погрози. До загальних ознак погрози насильством відносяться: факт залякування потерпілого; дійсність погрози застосування насильства. Особливими ознаками погрози виступають: реальність здійснення такої погрози; момент здійснення такої погрози (зараз чи у майбутньому); інтенсивність погрози.

Погроза включає в себе небезпеку як реальну можливість її здійснення. Ця можливість визначається сукупністю об'єктивних (час, місце, спосіб, обстановка, засоби вчинення злочину, кількість осіб, які погрожують, попередні взаємовідносини винного та потерпілого тощо) та суб'єктивних (сприймання потерпілим погрози, усвідомлення цього факту винним, характеристики особи винного та потерпілого тощо) факторів.

В теорії кримінального права виділяють ще декілька ознак погрози: інформаційність, наявність, дійсність, конкретність. На нашу думку, важливою ознакою кримінально-каранної погрози є форма її зовнішнього прояву. Це може бути лише інформаційна форма. Найбільш важливою, основною ознакою погрози є її реальність. Ще І.Я. Фойницький вважав, що як посягання на свободу, погроза повинна бути настільки значною, щоб порушити у того, кому погрожують яке-небудь побоювання, страх. Хоча при

наявності цієї зовнішньої ознаки не потребується вже встановлення в кожному конкретному випадку внутрішнього значення погрози для того, кому погрожують, її властивості викликати в ньому побоювання, однак ця умова до певного ступеня припускається самим поняттям погрози як побоювання, тобто спроби викликати страх¹⁷.

В.В. Єраксин вважає, що погроза повинна усвідомлюватись потерпілим як така, що є реально здійсненою, рівнозначною фізичному насильству¹⁸. На практиці зустрічаються випадки, коли погроза або її суспільно небезпечний характер не сприймається потерпілим, наприклад, душевнохворим або, навпаки, вона викликає страх у особи в силу її надмірної вразливості. Тому ми погоджуємося з авторами, які вважають, що в тих випадках, коли потерпілий не може сприймати факт погрози, її характер повинен оцінюватися незалежно від цього сприйняття. До того ж, як справедливо повідомляє Г. К. Костров об'єктивна якість діяння - це здатність погрози викликати впевненість в її здійсненості у особи, якій вона адресована охоплюється

¹⁷Фойницький І. Я. Уголовное право. Посягательства личные и имущественные: монография – С. 33.

¹⁸Ераксин В. В. Ответственность за грабёж: монография / Ераксин В. В. – М.: Издательство МГУ, 1972. – С. 41-42.

суб'єктивною стороною злочину¹⁹. Ми вважаємо, що той факт, що усвідомлював чи не усвідомлював потерпілий дій винної особи не виключає суспільної небезпечності та протиправності погрози. Достатньо того, що можливість та ймовірність реалізації погрози впливає з тих обставин, які винний доводить до потерпілого.

Стосовно визначення основної ознаки погрози – її реальності в науці кримінального права немає єдності думок. О.Ф. Єфімов в якості основної ознаки погрози вбивством називає тільки наявність у винного можливості її здійснення²⁰. М.В. Стерехов вважає, що в якості критеріїв реальності погроз виступають наступні: зовнішнє вираження рішучості винного їх реалізувати, наявність зовнішніх умов, які дозволяють здійснити цю реалізацію і усвідомлення потерпілим змісту погрози. До допоміжних критеріїв він відносить глибину конфлікту між тим, хто погрожує і потерпілим, особу винного та інші подібні моменти, які в єдності з вказаним

вище можуть полегшити вирішення питання про реальність погрози²¹.

Е.Ф. Побегайло та В.П. Ревін також наголошують на тому, що на практиці певну складність викликає тлумачення поняття «реальність погрози» як основної умови кримінальної відповідальності. Вони вважають, що при вирішенні цього питання слід виходити з того, що реальність погрози пов'язується перед усім з наявністю об'єктивних підстав побоюватись приведення її у виконання; суб'єктивне її сприйняття потерпілим відіграє підлеглу роль²². І.А. Петін зазначає, що погроза для потерпілого повинна мати як суб'єктивний так і об'єктивний характер. Інакше у випадках надзвичайно нестійкої психіки потерпілого можливе об'єктивне ставлення до кримінальної відповідальності суб'єкту за дії та наслідки, які не є суспільно небезпечними²³. Л.В. Сердюк до факторів, які є ознаками реальності погрози відносить: 1. серйозність причин, які викликають погрозу вбивством або нанесенням шкоди, яка є небезпечною для

¹⁹Костров Г. К. Уголовно-правовое значение угрозы: автореф. дис. ... канд. юрид. наук – С. 8.

²⁰Ефимов А. Ф. Борьба с преступлениями против общественного порядка, общественной безопасности и здоровья населения: монография / А.Ф. Ефимов. – Минск: Право, 1971. – С. 40.

²¹Стерехов Н. В. Ответственность за угрозу по советскому уголовному праву: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. – С. 18.

²²Побегайло Э. Ф. Уголовно-правовые средства предупреждения тяжких преступлений против личности: монография / Э. Ф. Побегайло; В.П. Ревин – М.: Академия МВД СССР, 1989. – С. 24.

²³Петин И. А. Механизм преступного насилия: монография. – С. 45.

здоров'я; 2. зовнішню активність прояву погрози; 3. наявність у винного можливості її здійснення; 4. обставини, які характеризують особу винного; 5. обставини, які характеризують особу потерпілого²⁴. Ми погоджуємося з такою позицією. Реальність погрози є саме об'єктивною ознакою, яка характеризує погрозу як кримінально-каране діяння. Той факт, що потерпілий усвідомлював чи не усвідомлював дії винної особи не виключає протиправності та суспільної небезпеки самої погрози. Достатньо того, що можливість та ймовірність реалізації погрози впливає з тих обставин, які винний доводить або робить спробу довести до відома потерпілого.

Слід зазначити, що в літературі зустрічається думка про те, що реальність у погрозі вбивством є ознакою суспільно небезпечних наслідків, що дозволяє відносити цей злочин до злочинів з матеріальним складом. Наслідками є той страх, який відчуває потерпілий внаслідок погрози на його адресу²⁵. Ми не можемо погодитись з цією позицією. Більшість потерпілих від таких злочинів не відчували страху за своє існування, не дивлячись на те, що погроза на їх адресу була реальною.

²⁴Сердюк Л. В. Насилие: криминологическое и уголовно-правовое исследование: монография – С. 202-203.

²⁵Абсатаров Х. Х. Угроза убийством: монография / Х. Х. Абсатаров. – Уфа: Укон, 2001. – С. 95-96.

І.В. Самощенко наголошує, що впевненість слідчих та судових органів у реальності погроз може ґрунтуватися на обставинах, які відносяться: а) до об'єктивної сторони – зміст і форма погрози, обставини вчинення злочину (місце, час, обстановка та ін.); можливість здійснення погрози в даних умовах; наявність будь-яких правомірних чи неправомірних дій, які підкріплюють погрозу (стеження за потерпілим, переслідування «по п'ятах», демонстрація зброї та ін.); адресат погрози; обіцянка особи реалізувати її; інтенсивність прояву винною особою своїх погрозливих дій; б) до змісту та характеру взаємовідносин між винною особою та потерпілим до вираження погрози, причини виникнення конфлікту» конфліктні стосунки та ін.; в) до характеристики особистості того, хто погрожує (суб'єкта погрози), вік, стать, спортивна підготовка, наявність попередньої судимості, стійка антигромадська установка, приводи до міліції, схильність до алкоголізму, наркоманії, токсикоманії та ін., наявність неврозів, сексуальних відхилень, схильність до жорстокості та садизму, підвищена агресивність, озлобленість, демонстративна поведінка та ін.²⁶. Ці

²⁶ Самощенко І.В. Реальність погрози за КК України / І.В. Самощенко // Основні напрями розвитку кримінального права та шляхи вдосконалення законодавства України про кримінальну відповідальність: матеріали

обставини носять об'єктивний характер і дозволяють визначити реальний характер кримінально-караної погрози.

Ураховуючи вищенаведене, нами висуваються певні уточнення та зміни кримінально-правових норм, які передбачають кримінальну відповідальність за погрози. А саме: КК України по-різному вказує на основні ознаки кримінально-караних погроз: 1. Ст. 129 КК України (Погроза вбивством), ст.195 КК України (Погроза знищення майна) вказують на таку обов'язкову ознаку погрози, як реальність підстави побоюватися здійснення такої погрози; 2. ст. 345 КК України (Погроза або насильство щодо працівника правоохоронного органу), ст. 346 КК України (Погроза або насильство щодо державного чи громадського діяча), ст. 350 КК України (Погроза або насильство щодо службової особи чи громадянина, який виконує громадський обов'язок), ст. 377 КК України (Погроза або насильство щодо судді, народного засідателя чи присяжного), ст. 398 КК України (Погроза або насильство щодо захисника чи представника особи) не вказують на таку ознаку погрози як реальні підстави побоюватися такої погрози; 3. ст. 266 КК України (Погроза вчинити викрадення або

використати радіоактивні матеріали, якщо були підстави побоюватися цієї погрози. Тобто не вказується на таку ознаку погрози, як її реальність. На наш погляд, дійсно у другому випадку не слід в диспозиції вказувати на таку ознаку погрози, як її реальність. В цих випадках особа не є основним об'єктом цих злочинів, але погроза повинна бути реальною. Це впливає з виду діяльності, якими займаються потерпілі та їх стосунків з винними особами. Що ж стосується ст. 266 КК України, то її слід би було доповнити словами «реальні підстави побоюватися цієї погрози». На практиці оцінка суспільної небезпеки такої погрози проводилася би за правилами оцінки реальності погрози вбивством.

Слід зауважити, що часто кримінально-карані погрози носять невизначений характер. І тому, на наш погляд, слід визнавати злочином не тільки погрозу вбивством, а і погрозу нанесення тяжких тілесних ушкоджень. Це зроблено в більшості країн Європи. Автором пропонується виключити ст.195 КК України (Погроза знищення майна) з розділу VI Особливої частини КК України – «Злочини проти власності». На наш погляд, об'єктом цього злочину є не власність, а саме особа, її психічна недоторканість, а іноді і здоров'я. Тому пропонується ст. 129 КК України викласти в наступній редакції:

міжнародної науково-практичної конференції, м. Харків, 11-12 жовтня 2012 р. – Х.: Право, НУ «НЮАУ» ім. Ярослава Мудрого, 2012. – С. 304.

1. Погроза вбивством, нанесенням тяжких тілесних ушкоджень, знищенням чужого майна шляхом підпалу, вибуху або іншим загально небезпечним способом, якщо були реальні підстави побоюватись здійснення цієї погрози, –

карається арештом на строк до шести місяців або обмеженням волі на строк до двох років.

2. Те саме діяння, вчинене членом організованої групи або з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості, –

карається позбавленням волі на строк від трьох до п'яти років.

Разом з тим автор виступає проти штучного створення складів злочинів, які не відповідають суспільній небезпечності злочину, а також проти певних кваліфікуючих ознак погрози вбивством. Так І.А. Петін пропонує нову редакцію ст. 119 КК РФ (Погроза вбивством або нанесенням тяжкої шкоди), а саме пропонує ввести кримінальну відповідальність за погрозу насильством влюбій формі, якщо при цьому була порушена недоторканість людини²⁷. Така позиція не відповідає принципам криміналізації суспільно небезпечних діянь і буде викликати істотні труднощі при кваліфікації таких злочинів.

Л.В. Сердюк пропонує наступну редакцію статті про погрозу вбивством: в

²⁷Петин И.А. Механизм преступного насилия: монография. – С. 71.

якості кваліфікуючого складу цього злочину визнавати ті ж дії, які вчинені з хуліганських або інших низьких мотивів або потягли за собою тяжкі наслідки²⁸. Ми взагалі проти визнання певних мотивів низькими. Низьким є не мотив, а спосіб задоволення потреби, яка є підґрунтям виникнення мотиву вчинення злочину. Викликатиме певні складнощі і встановлення причинного зв'язку між погрозою та тяжкими наслідками, які настали.

Свою позицію має автор і стосовно такого способу доведення до самогубства, як шантаж. В ст.120 КК України саме шантаж виступає в якості одного із альтернативних способів вчинення такого злочину. Ми погоджуємося з позицією І.О. Зінченко та І.В. Самощенко, які вважають, що поняття «шантаж» і «погроза спричинення моральної шкоди» за своїм змістом є синонімами, а тому погроза поширення відомостей, які ганьблять особу є самостійним видом «шантажу»²⁹. Дійсно при шантажі відомості можуть бути такими, що ганьблять потерпілого, а можуть і не бути такими. Потерпіла особа

²⁸Сердюк Л. В. Насилие: криминологическое и уголовно-правовое исследование: монография – С. 207.

²⁹Зінченко І. О., Самощенко І. В. Про поняття шантажу в кримінальному праві / І. О. Зінченко, І. В. Самощенко // Кримінальне право України. – 2006. – № 9. – С. 4.

бажає лише зберегти ці відомості в таємниці. На наш погляд, введення терміну «шантаж» у склад доведення до самогубства на практиці призводить до його неоднозначного тлумачення і урахування при кваліфікації і тому пропонується замінити термін «шантаж» на термін «погроза розголосити відомості, які потерпілий бажає зберегти в таємниці» і викласти ч.1 ст.120 КК України в наступній редакції:

1. Доведення до самогубства або замах на самогубство, що є наслідком жорстокого з нею поводження, погрози розголосити відомості, які потерпілий бажає зберегти у таємниці, примусу до протиправних дій або систематичного приниження її людської гідності, –

карається обмеженням волі на строк до трьох років або позбавлення волі на той самий строк.

Автор розуміє, що окремі пропозиції носять дискусійний характер і пропонує всім бажаючим залучитися до цієї дискусії. Слід зазначити також, що потребують вдосконалення кримінально-правові норми, які передбачають відповідальність і за інші прояви кримінального психічного насильства.